

2BLACKDOT..

“Esasen konu hep 2 nokta arasındadır”

Haftalık Politik ve Jeopolitik Gelişmeler

17 Kasım 2025 – Sayı 83

Bu hizmet size 2blackdot ve TEMA Grup tarafından ücretsiz verilmektedir. Bu yazılanlar yatırım tavsiyesi değildir.

Hazırlayan: Hakan Çalışkantürk

2twoblackdots@gmail.com

<https://www.2blackdots.com>

*** Yasal Uyarı:*** Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; a racı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, yatırım ve kalkınma bankaları ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde ve yetkili kuruluşlar tarafından kişilerin risk ve getiri tercihleri dikkate alınarak kişiye özel olarak sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler ise genel niteliktedir. Bu yorum ve tavsiyeler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihinize uygun olmayabilir. Bu nedenle sadece burada yer alan bilgilere dayanılarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir. Gerek bu yayındaki gerekse bu yayında kullanılan kaynaklardaki hata ve eksikliklerden ve bu yayındaki bilgilerin kullanılması sonucundaki yatırımcıların ve/veya ilgili kişilerin uğrayabilecekleri doğrudan ve/veya dolaylı zararlardan, kar yoksunluğundan, manevi zararlardan ve her ne şekilde olursa olsun üçüncü kişilerin uğrayabileceği her türlü zarardan dolayı 2blackdot ve Hakan Çalışkantürk sorumlu tutulamaz.

2blackdot haftalık bülteni yönetici özeti:

Venezuela: Kaynak Zenginliği – Jeopolitik Kırılganlık

Dünya üzerindeki **en büyük petrol rezervi (303 milyar varil)** ve geniş altın–doğalgaz kaynaklarına sahip Venezuela, büyük güç rekabetinin merkezinde. Ancak bu zenginlik, ülkeye refah değil **“kaynak laneti”** ve siyasi-ekonomik çöküş getirdi.

US ABD’nin Stratejisi: Baskı, Yaptırım ve Askerî Caydırıcılık

- 2019’dan beri uygulanan sert yaptırımlar, Venezuela’yı küresel petrol pazarının dışına itti.
- 2025’te ABD’nin Karayipler ve Pasifik’teki **“narko-terör operasyonları”** genişledi; son 1 ayda **57 sivil ölüm raporlandı**.
- Washington, Maduro yönetimini zayıflatmak için **ekonomik izolasyon + diplomatik baskı + askeri tehdit** üçlüsünü eşzamanlı kullanıyor.
- ABD’nin gizli müdahale veya hedefli operasyon senaryoları gündemde.

CN Çin’in Stratejisi: Enerji Güvenliği + Uzun Vadeli Ortaklık

- Çin, Venezuela’nın **en büyük kreditorü (50 milyar \$+)** ve petrol tedarikçisi.
- Borçların petrol ile ödenmesi modeli, Çin’e güçlü stratejik nüfuz sağlıyor.
- Pekin hem enerji hem de altın–koltan gibi stratejik mineraller için Venezuela’yı **tedarik zincirinin kilit halkası** yapıyor.
- Diplomatik olarak Maduro’nun en güçlü uluslararası destekçisi.

Küresel Jeopolitik Riskler

1. Askerî Çatışma Olasılığı

- ABD’nin olası operasyon planları → Venezuela–ABD gerilimi tarihsel zirvede.
- Rusya ve Çin personelinin sahada bulunması, **küresel tırmanma riskini** artırıyor.

2. Ekonomik Yaptırımlar ve Finansal Çöküş

- Yaptırımlar Venezuela ekonomisini çökertti; bölge enerji projelerini sekteye uğrattı.
- Küresel enerji fiyatlarında oynaklık potansiyeli yüksek.

3. Siyasi İstikrarsızlık

- Çift meşruiyet sorunu (Maduro–Guaidó), derin kamplaşma ve kurumsal çürüme.
- Yolsuzluk, PDVSA’nın çöküşü, altın kaçakçılığı ciddi risk oluşturuyor.

4. Yeni-Sömürgecilik ve Egemenlik Aşınımı

- Hem ABD hem Çin, kaynaklar üzerinden Venezuela üzerinde etki kuruyor.
- “Borç tuzağı” ve enerji-kredi bağımlılığı egemenliği aşındırıyor.

5. İnsani Kriz ve Göç

- 7 milyon kişinin göç etmesiyle Latin Amerika tarihinin en büyük insan hareketi yaşanıyor.
- Komşu ülkelerde sosyal baskı, Venezuela’da beyin göçü derinleşiyor.

Küresel Perspektif: Kaynak Savaşlarının Yeni Cephesi

Venezuela, ABD–Çin rekabetinin enerji ve maden eksenli **jeoekonomik savaşının merkez laboratuvarı** haline geldi.

Bu tablo, “Üçüncü Kaynak Paylaşım Savaşı” tartışmalarını güçlendirirken, dünyayı çok cepheli bir hibrit çatışmaya sürüklenme riski taşıyor.

TR Türkiye için Çıkarımlar

- Türkiye’nin Venezuela ve Latin Amerika ile büyüyen diplomatik açılımı, bu gerilim ortamında **arabuluculuk ve çok-taraflı platformlarda rol alma fırsatı** sunabilir.
- Enerji ve maden tedarik güvenliği açısından bölge **stratejik bir alternatif kaynak havzası** olarak önem taşıyor.

Sonuç

Venezuela örneği, doğal kaynak zenginliğinin doğru yönetilmediğinde **jeopolitik çatışma, ekonomik çöküş ve insani trajediye** nasıl yol açtığını gösteren çağdaş bir uyarı niteliğinde. Kaynakların adil ve barışçıl paylaşımını önceleyen bir uluslararası düzen kurulmadıkça, bu tür risklerin küresel ölçekte yeniden tekrarlanması kaçınılmaz.

Jeopolitik ve Küresel Gelişmeler:

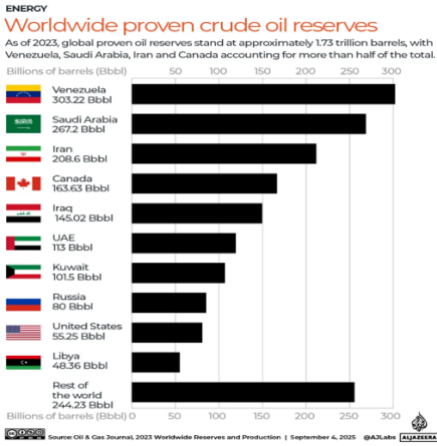
ÜÇÜNCÜ KAYNAK PAYLAŞIM SAVAŞI: VENEZUELA ÖRNEĞİ VE JEOPOLİTİK RİSKLER

Giriş

Dünyanın en zengin yeraltı kaynaklarına sahip ülkelerinden biri olan **Venezuela**, muazzam petrol, doğal gaz ve maden rezervleriyle uluslararası güç dengelerinde kritik bir konuma sahip. Bu zenginlik, ülkenin ekonomik potansiyelinin temeli olmakla birlikte, aynı zamanda küresel güçlerin dikkatini üzerine çeken bir **jeopolitik cazibe merkezi**. Özellikle **ABD** ve **Çin** gibi büyük güçler, Venezuela'nın ve genel olarak Latin Amerika'nın enerji ve maden kaynaklarına yönelik stratejiler geliştirmekte; bu durum hem bölgesel hem küresel güvenlik açısından sonuçlar doğurmaktadır. Kaynaklara erişim mücadelesi yeni değildir, ancak son yıllarda stratejik minerallerden fosil yakıtlara uzanan geniş bir yelpazede yaşanan rekabet, uluslararası ilişkilerde tansiyonu yükseltiyor^{1,2}.

Venezuela'nın Yeraltı Kaynakları ve Stratejik Önemi

Venezuela, sahip olduğu yeraltı servetiyle küresel ölçekte benzersiz bir ülkedir. En dikkat çekici kaynak, ülkenin kanıtlanmış **petrol rezervleridir**: 2023 itibarıyla yaklaşık **303 milyar varille** dünya birincisidir. Bu miktar, Suudi Arabistan (267 milyar varil) ve İran (209 milyar varil) gibi diğer büyük petrol ülkelerinin dahi önündedir; Venezuela'nın petrol rezervleri, ABD'nin sahip olduğu rezervlerin beş katından fazladır. Petrol yatakları ağırlıklı olarak doğudaki **Orinoco Petrol Kuşağı**'nda ve ülkenin batısında Maracaibo Gölü civarında yoğunlaşmaktadır. Bu rezervlerin önemli bir kısmı ekstra ağır petrolden oluştuğu için, çıkarılması ve işlenmesi teknik olarak zor ve maliyetlidir. Yine de **Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC)** verilerine göre Venezuela bu muazzam rezervle dünya petrol piyasasının kilit aktörlerinden biri olabilecek potansiyele sahiptir.

The Dragon field possesses 4 Tcf of natural gas and Venezuela had granted Shell and NGC a 30-year license to explore it.³

Petrolün yanı sıra Venezuela, büyük **doğal gaz** rezervlerine de ev sahipliği yapar. Yaklaşık **200 trilyon fit küp (Tcf)** kanıtlanmış doğalgaz rezerviyle dünyada 8. sırada yer alır (venezuelanalysis.com). Bu rezervlerin büyük bölümü ülkenin kuzeydoğu kıyılarındaki **Paria Yarımadası**, **Sucre** ve **Delta Amacuro** bölgelerinde, yani hem Karayip Denizi'ne hem Atlas Okyanusu'na açılan stratejik alanlarda bulunmaktadır.

Ülke aynı zamanda geniş altın yataklarına ve çeşitli değerli madenlere sahiptir. Özellikle güneydoğudaki **Bolívar eyaleti** ve çevresinde yüksek miktarda **altın** rezervi olduğu bilinmektedir. Venezuela Merkez Bankası verilerine göre, Orinoco Madencilik Kuşağı bölgesinde tahminen **7.000 tonun üzerinde altın rezervi** keşfedilmeyi beklemektedir. Bu miktar, gerçekleşmesi halinde Venezuela'yı dünyanın en büyük ikinci altın rezervi sahibi yapabilecek büyüklüktedir. Altına ek olarak ülkede **elmas, koltan (coltan), demir, bakır, boksit, nikel, çinko, titanyum** gibi madenler de önemli yeraltı zenginlikleri arasındadır⁴. **Eski Devlet Başkanı Hugo Chávez, 2008'de altın ve diğer stratejik madenleri kamulaştırarak devlet kontrolünü pekiştirmiş; böylece ülkenin yeraltı servetinin ulusal çıkarlar doğrultusunda kullanılmasını hedeflemiştir.**

Bu muazzam kaynaklar, Venezuela ekonomisinin temelini oluşturur. Nitekim petrol sektörü uzun yıllardır ülkenin döviz gelirlerinin belkemiğidir. Örneğin, 2024 yılında Venezuela'nın petrol ihracat geliri yaklaşık **17,5 milyar dolar** olarak gerçekleşmiştir (PDVSA verileri). Ancak dikkat çekici bir paradoks vardır: Venezuela dünyanın en büyük petrol rezervine sahip olsa da ekonomik getirisi bu potansiyelle orantılı değildir. 2023 yılında Venezuela'nın ham petrol

¹ <https://globalwitness.org/en/campaigns/transition-minerals/the-critical-minerals-scramble-how-the-race-for-resources-is-fuelling-conflict-and-inequality>

² <https://americasquarterly.org/article/chinas-new-playbook-in-latin-america/>

³ <https://venezuelanalysis.com/news/trinidad-govt-gets-us-support-for-venezuela-joint-natural-gas-project/>

⁴ <https://news.mongabay.com/2016/10/thirst-for-coltan-gold-threatens-venezuelan-forests-indigenous-lands/>

ihracat geliri yalnızca **4,05 milyar dolar** olmuştur; bu rakam aynı yıl Suudi Arabistan'ın petrol ihracat gelirinin (181 milyar \$) küçük bir fraksiyonudur ve hatta ABD (125 milyar \$) veya Rusya (122 milyar \$) gibi ülkelerden de düşüktür⁵.

ENERGY

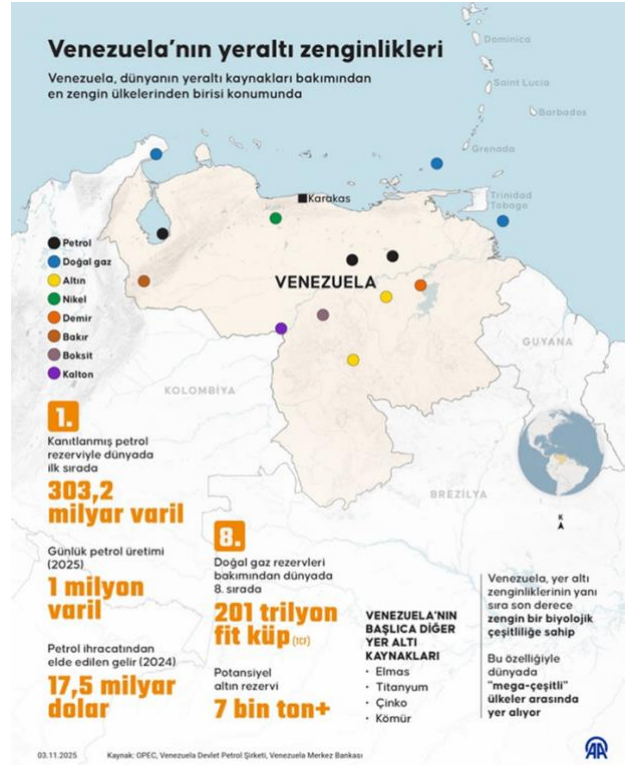
Venezuela's oil fields and pipelines

Venezuela has vast oil reserves in the Orinoco Belt, where extra-heavy crude requires advanced extraction techniques, making production expensive and limiting exports.

Source: Ibw21.org | September 4, 2025

@AJLabs ALJAZEERA

Bu büyük farkın temel nedenleri, ülkenin yıllar içinde yaşadığı **politik ve ekonomik istikrarsızlık**, petrol endüstrisindeki **yatırım eksikliği ve kötü yönetim** ile özellikle **ABD yaptırımlarının** sektöre darbe vurmasıdır. Nitekim 2019'da Trump yönetiminin uyguladığı sert yaptırımlar, Venezuela'nın en büyük pazarı olan ABD'ye petrol satışını fiilen durdurmuş ve ülkenin üretim kapasitesi ciddi ölçüde düşmüştür. Sonuç olarak, Venezuela bir **"kaynak zengini ama sonuç fakiri"** tablo sergilemekte; doğal servetlerini tam anlamıyla gelire ve refaha çevirememenin sancılarını yaşamaktadır. Bu olgu, literatürde **"kaynak laneti"** (resource curse)⁶ olarak da anılan, zengin yeraltı kaynaklarına rağmen ekonomik ve siyasi sorunların derinleşmesi vakasına örnektir⁷.

Venezuela'nın jeostratejik önemi, sadece ekonomik değerinden değil, bu kaynakların **küresel enerji güvenliği** ve **sanayi ham maddeleri** açısından kritik olmasından ileri gelir. Dünya, fosil yakıtlar kadar lityum, nadir toprak elementleri, kobalt ve benzeri minerallerin önem kazandığı bir dönüşüm sürecindedir. Latin Amerika genelinde büyük lityum rezervlerine sahip ülkeler (örneğin Bolivya, Arjantin, Şili "lityum üçgeni") ve bakır, demir, boksit gibi maden zenginleri bulunurken, Venezuela hem hidrokarbon hem de maden çeşitliliğiyle öne çıkar. Ülkenin **biyolojik çeşitlilik** zenginliği ve coğrafi konumu da eklendiğinde (Venezuela, Amazon havzasından Karayiplere uzanan konumuyla "mega-çeşitli" ekosistemlere sahiptir), jeopolitik cazibesi daha da artmaktadır. Bu nedenle Venezuela, Washington'dan Pekin'e küresel güç merkezlerinin enerji ve hammadde planlamalarında kilit bir **satranç taşı** haline gelmiştir.

ABD'nin Venezuela Stratejisi

Amerika Birleşik Devletleri, uzun yıllardır Latin Amerika'yı kendi etki alanı gören **Monroe Doktrini** geleneğiyle hareket ederek, bölgedeki gelişmeleri ulusal çıkarları perspektifinden yakından takip etmiştir. Venezuela ise özellikle zenginlikleri nedeniyle ABD'nin gündeminde üst sıralarda yer almıştır. ABD'nin Venezuela politikasında temel hedefin, resmi söylemde "demokrasi ve istikrarı desteklemek" olsa da, arka planda **enerji kaynakları üzerinde nüfuz kurmak** olduğu yönünde pek çok gözlem ve açıklama bulunmaktadır. Örneğin, eski Beyaz Saray Ulusal Güvenlik Danışmanı **John Bolton**, 2019 yılında Venezuela'da muhalefet lideri Juan Guaidó'yu destekleme çabaları sürerken, verdiği bir demeçte açıkça "Amerikan petrol şirketlerinin Venezuela'da yatırım yapıp petrolü çıkarmasının ABD'nin ekonomik çıkarları için büyük fark yaratacağını" ifade etmiştir. Bu itiraf niteliğindeki açıklama,

⁵ <https://www.aljazeera.com/news/2025/9/4/venezuela-has-the-worlds-most-oil-why-doesnt-it-earn-more-from-exports>

⁶ Kaynak laneti, "çok kaynağı olmak otomatik olarak kalkınmaya yol açmaz; hatta tam tersi, ekonomiyi ve siyaseti bozabilir" görüşüne dayanan bir teoridir. Doğal kaynak gelirlerinin devlet ekonomisini aşırı şişirmesi, kurumları zayıflatması ve yolsuzluğu artırması sık görülen mekanizmalardır. Kaynak laneti, ekonomik bir sorun kadar yönetim, kurumsallaşma ve siyaset sorunudur. Doğal kaynak bolluğu tek başına zenginlik getirmez; iyi yönetim, çeşitlendirilmiş ekonomi ve şeffaf gelir yönetimi olmadan kaynaklar çoğu zaman lanete dönüşür.

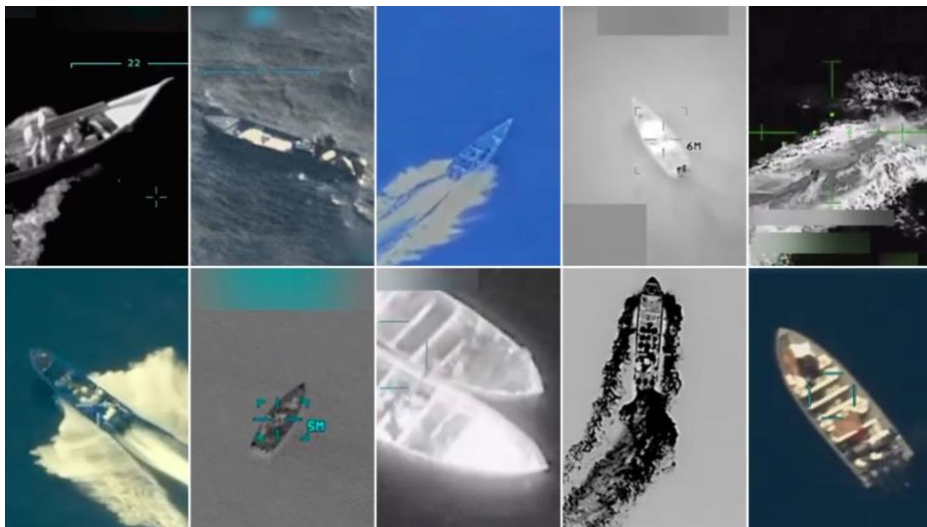
⁷ <https://oilchange.org/blogs/john-bolton-big-difference-if-us-oil-companies-invest-in-produce-oil-in-venezuela/>

Washington'ın Maduro yönetimini devirmeye çalışırken petrol zenginliğini de hesap ettiğini göstermektedir. Nitekim aynı dönemde Bolton, Venezuela'nın yanı sıra Küba ve Nikaragua'daki yönetimlerin değiştirilmesini hedefleyen sert söylemlerinde, özellikle Venezuela'nın **"dünyanın en büyük petrol rezervlerine sahip olması"** gerçeğine atıf yapmıştır⁸.

ABD, **Venezuela'nın petrolünü ve diğer yeraltı zenginliklerini** kendi etki alanına çekebilmek için çeşitli **stratejik hamleler** kullanmıştır. Bunların başında **ekonomik yaptırımlar** gelir. 2017'den itibaren kademeli, Ocak 2019'dan itibaren ise tam kapsamlı hale gelen ABD yaptırımları, devlet petrol şirketi PDVSA'nın ABD finans sistemine ve petrol pazarına erişimini kesti. ABD Hazine Bakanlığı'nın yaptırımları, Venezuela'nın petrol gelirlerini dondurarak Maduro hükümetine ciddi bir ekonomik baskı uygulamıştır. Öyle ki, 2019'da yürürlüğe giren yaptırımlar Caracas'ın 7 milyar dolarlık varlığını bloke etmiş ve o yıl için 11 milyar dolarlık petrol gelirinden mahrum bırakmıştır. Yaptırımlar sonucunda Venezuela, tarihsel olarak en büyük müşterisi olan ABD'ye satış yapamaz hale gelmiş; bunun yerine petrolünü büyük indirimlerle Çin ve Hindistan gibi piyasalara yönlendirmek zorunda kalmıştır. Trump yönetimi, sadece doğrudan yaptırımlarla yetinmeyip, üçüncü ülkelerin de Venezuela ile petrol ticaretine karışmasını engellemeye çalışmıştır. Mart 2025'te (Trump'ın yeniden iktidara gelmesinin ardından) çıkarılan bir icra emriyle, Venezuela petrolü satın alan herhangi bir ülkeye karşı %25'lik gümrük tarifesi tehdidi getirilmiştir. Bu kararın hedefi özellikle **Çin, Rusya, Hindistan** gibi Venezuela ile ticareti sürdüren ülkelere gözdağı vermek ve Caracas'ı ekonomik olarak tecrit etmektir. Nitekim bu tarife baskısı sonucu Hindistan'ın en büyük şirketi Reliance Venezuela'dan alımları durdurmuş, ancak Çin caydırılamamıştır⁹.

ABD'nin diğer kritik aracı, **diplomatik ve siyasi baskı** oldu. 2019'da Washington, Guaidó'yu "geçici devlet başkanı" olarak tanıyıp Latin Amerika ve Avrupa ülkelerini de bu çizgiye çekerek Maduro hükümetini gayrimeşru ilan etmeye çalıştı. Bu **rejim değiştirme** girişimi başarısız olsa da Venezuela üzerindeki uluslararası baskıyı artırdı. Ayrıca ABD, Venezuela muhalefetine açık destek sunarken, Maduro yönetimini devirmek amacıyla çeşitli **gizli operasyonlar** veya yerel unsurları harekete geçirme çabalarıyla da suçlandı. Nisan 2020'de ortaya çıkan ve başarısızlıkla sonuçlanan "Gideon Operasyonu" (ABD'li özel güvenlik şirketi çalışanlarının dahil olduğu iddia edilen bir girişim) bu kapsamda anılabilir.

Son dönemde ise ABD, **askeri caydırıcılık** ve güç gösterisine başvurarak Venezuela üzerinde baskı kurmayı denemektedir. Özellikle 2025 yılı içinde, "uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadele" gerekçesiyle Karayip Denizi ve Doğu Pasifik'te ABD askeri varlığı belirgin biçimde artmıştır. Trump yönetimi, Eylül 2025'ten itibaren Venezuela ve çevresindeki sularda **"narko-terör"**le¹⁰ mücadele adı altında insansız hava araçları ve savaş gemileriyle devriye operasyonları yürütmüş, küçük teknelere yönelik bir dizi saldırı düzenlemiştir. Bu operasyonlar sonucunda Eylül 2025 sonundan Ekim 2025 sonuna kadar en az **57 kişi** hayatını kaybetmiştir¹¹. Öldürülenlerin önemli bir kısmının Venezuela, Kolombiya, Ekvador ve Trinidad-Tobago vatandaşı sivil balıkçılar olduğu; ABD'nin herhangi bir yargılama süreci olmaksızın **yargısız infazlar** gerçekleştirdiği uluslararası medya ve insan hakları kuruluşlarınca rapor edilmiştir¹².

<https://edition.cnn.com/2025/11/02/politics/timeline-us-strikes-caribbean-pacific-vis>

⁸ <https://oilchange.org/blogs/john-bolton-big-difference-if-us-oil-companies-invest-in-produce-oil-in-venezuela/>

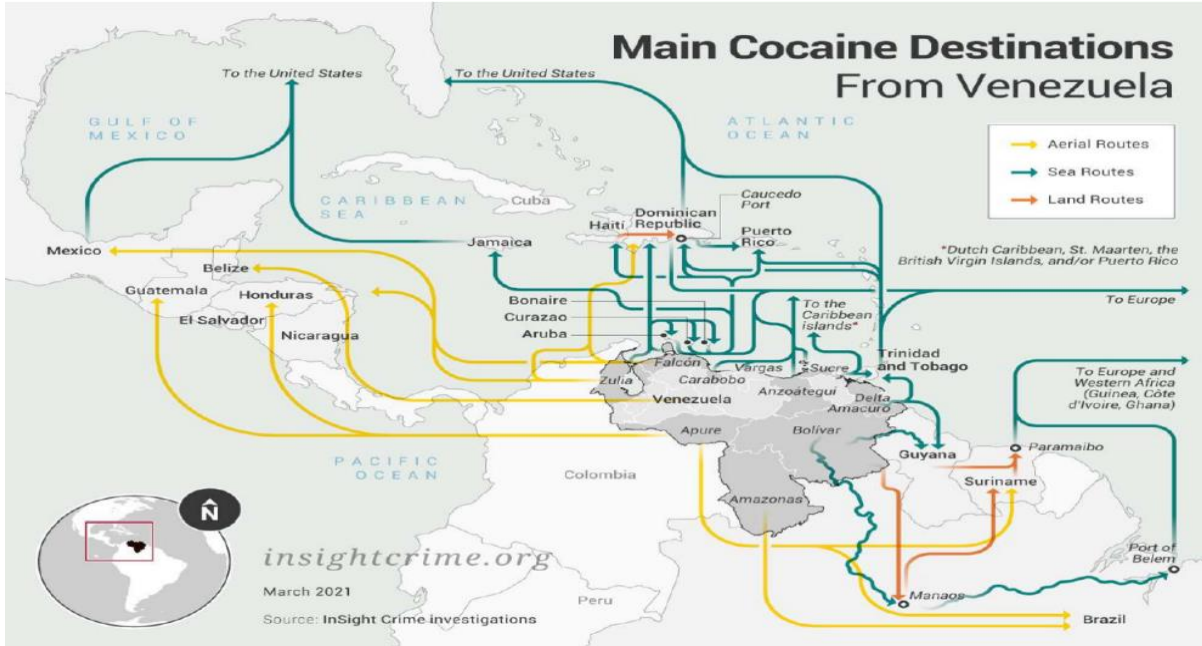
⁹ <https://www.aljazeera.com/news/2025/9/4/venezuela-has-the-worlds-most-oil-why-doesnt-it-earn-more-from-exports>

¹⁰ Narko-terör (narco-terrorism), uyuşturucu ticareti ile terörizmin iç içe geçtiği, birbirini besleyen bir yapıyı ifade eden bir kavramdır. En sade tanımıyla: Terör örgütlerinin uyuşturucu üretimi, kaçakçılığı veya ticareti yoluyla finansman sağlaması ya da uyuşturucu kartellerinin siyasi amaçlar için terör yöntemlerini kullanmasıdır. Narko-terör, günümüz güvenlik çalışmalarında devletlerin en zor mücadele ettiği karma tehditlerden biridir. Hem ekonomik, hem askeri, hem de siyasi boyutu olan hibrit bir tehdit olarak kabul edilir.

¹¹ <https://venezuelanalysis.com/news/death-toll-hits-57-latest-us-bombings-on-small-boats-strike-off-mexicos-coast/>

¹² <https://noticiaspia.com/guerra-en-el-caribe-y-el-pacifico-crimenes-e-impunidad-de-eeuu>

ABD ise bu kişileri kanıt sunmaksızın “narcoterrorists” (narko-teröristler) olarak nitelendirmekte ve operasyonların meşru olduğunu savunmaktadır. Bu durum, Venezuela ile ABD arasında askeri gerilimi tehlikeli biçimde tırmandırmıştır. Ekim 2025'te, Trump yönetimi Venezuela topraklarında “**kokain tesisleri ve rotaları**” olarak tanımladığı hedeflere yönelik doğrudan saldırı seçeneklerini değerlendirdiğini açıklamış;

<https://insightcrime.org/wp-content/uploads/2022/05/Venezuelas-Cocaine-Revolution-InSight-Crime-Apr-2022.pdf> (ABD'nin iddia ettiği rotalar)

Hatta New York Times'ın sızdırdığı haberlere göre Beyaz Saray üç farklı askeri müdahale senaryosu üzerinde durmuştur: sınırlı hava saldırıları, özel birliklerle Maduro'yu yakalama veya öldürme operasyonu yahut havaalanları ve bazı petrol tesislerini kontrol altına alacak daha geniş bir müdahale¹³. Bu tür söylem ve hamleler, bölge ülkelerini ve uluslararası toplumu alarma geçirmiştir. Birleşmiş Milletler insan hakları uzmanları, ABD'nin bu eylemlerinin uluslararası hukuka aykırı olduğunu ve Venezuela'nın egemenliğini ihlal ettiğini belirtip Washington'u uyarmışlardır. ABD'nin Venezuela stratejisinin arka planında, yalnızca mevcut Maduro yönetimini zayıflatmak değil, aynı zamanda **bölgesel güç dengelerini kendi lehine tesis etmek** bulunmaktadır. Çin ve Rusya'nın son yıllarda Latin Amerika'da artan nüfuzunu kendi çıkarlarına tehdit olarak algılayan Washington, Venezuela üzerindeki baskısıyla “**Genişletilmiş Monroe Doktrini**”¹⁴ olarak adlandırılabilir bir yaklaşımı hayata geçiriyor görünmektedir. Çin ve Rusya'nın Venezuela ile kurduğu enerji ve maden ortaklıklarını sekteye uğratmak, bu ülkelerin Latin Amerika'daki stratejik erişimini kesintiye uğratacaktır. Çinli bir analiz uzmanının ifadesiyle, ABD'nin Venezuela'ya yönelik kapsamlı baskısının üç temel amacı vardır: “**dünyanın en büyük ağır petrol rezervini (303 milyar varil) kontrol etmek, Çin-Rusya stratejik kaynak hattını kesmek ve Batı Yarımküre'de Monroe Doktrini'nin yeni bir versiyonunu tesis etmek**”¹⁵.

Nitekim 2023 Ekim'inde basına yansıyan bir haberde, Maduro yönetiminin ABD ile çatışmayı yatıştırmak için sıradışı bir teklif götürdüğü iddia edilmiştir: New York Times'ın haberine göre Venezuelalı yetkililer, yaptırımların kaldırılması karşılığında **ülkedeki tüm mevcut ve gelecekteki petrol ile altın projelerini Amerikan şirketlerine açmayı**, ayrıca Çin'e giden petrol akışını ABD'ye yönlendirmeyi ve Çinli-Rus şirketlerle yapılan bazı enerji ve madencilik anlaşmalarını sonlandırmayı önerdiler¹⁶. Bu iddia doğruysa, jeopolitik satrancın merkezinde **kaynakların pazarlık kozu** olarak görüldüğünü değerlendirmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir.

ABD'nin Venezuela'ya yönelik stratejisi, yalnızca askeri ve ekonomik baskıyla değil, aynı zamanda **uluslararası meşruiyet mekanizmaları** kullanılarak da sürdürülmektedir. Washington, Latin Amerika ülkelerini Venezuela'ya karşı ortak tavır almaya zorlamış, **Amerikan Devletleri Örgütü (OAS)** gibi platformlarda Maduro hükümetini kınayan kararlar çıkarmaya çalışmıştır. Komşu ülkelere Kolombiya ve Brezilya'daki (2018-2022 dönemi) ABD yanlısı yönetimler de Venezuela'ya karşı sert söylemler benimsemiştir. Trinidad ve Tobago gibi Karayip ülkeleri ise bir ikilem

¹³ <https://sputniknews.cn/20251105/1068232979.html>

¹⁴ Klasik Monroe Doktrini: “Avrupa, Amerika kıtalarına karışmasın.”

Genişletilmiş Monroe Doktrini: “Sadece karışmayın değil; eğer karışırsanız ABD müdahale eder. Ayrıca ABD, kendi çıkarlarını korumak için bölge ülkelerinin iç işlerine de doğrudan müdahale hakkını saklı tutar.”

¹⁵ Age.

¹⁶ <https://www.rbc.ru/politics/10/10/2025/>

içindedir: Bir yandan ABD ile askeri iş birliğine sıcak bakarken, diğer yandan Venezuela ile ortak doğal gaz projeleri yürütme ihtiyacı duymaktadır. Örneğin Trinidad hükümeti, ABD'nin desteğini alarak Venezuela ile ortak **Dragon doğal gaz sahası projesini** canlandırmak istemiş; Washington ise bu projeye ancak Venezuela devletinin gelir elde etmeyeceği “özel bir lisans” modeliyle onay verebileceğini belirtmiştir. Bu modelde, PDVSA'nın ortaklığa dahil edilmeyip sadece vergi alması öngörülmüştü – ki Caracas yönetimi bunu ülkenin hakkını gasp eden “**sömürge modeli**” olarak nitelendirerek reddetmiştir. **Bu örnek, ABD'nin Venezuela ile ilgili çıkarlarını ilerletirken dahi, Venezuela devletini gelirden mahrum bırakma ve kaynakları dolaylı şekilde kontrol altında tutma eğilimini yansıtmaktadır.**

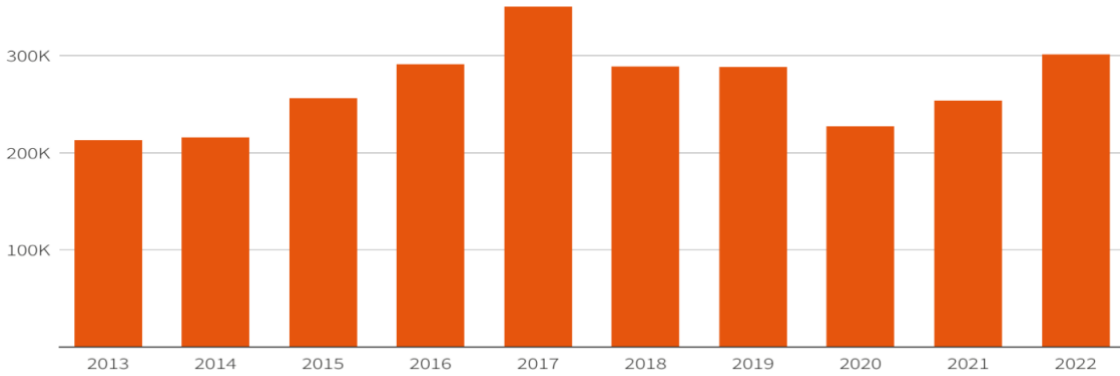
Sonuç olarak ABD, Venezuela özelinde **çok boyutlu bir strateji** izlemektedir: Ekonomik yaptırımlar ve izolasyon, diplomatik baskı ve rejim değiştirme çabaları, askeri caydırıcılık ve güç gösterisi ile gerektiğinde müzakere ve pazarlık taktiklerini birlikte kullanmaktadır. Nihai hedef, **Venezuela'nın zenginliklerinin ABD ve müttefiklerinin erişimine açık, Washington'ın jeopolitik çizgisine uyumlu bir Venezuela** ortaya çıkarmaktır. Bu stratejinin başarısı ise belirsizliğini korumaktadır; zira hem Çin ve Rusya'nın müdahil oluşu hem de Venezuela toplumunun dinamikleri, ABD'nin arzu ettiği sonucu almasını şimdiye dek engellemiştir. Ancak geline nokta Venezuela, büyük güçler arasında bir nüfuz mücadelesinin satranç tahtası haline gelmiştir ve ABD'nin hamleleri bölgesel tansiyonu artırmıştır.

Çin'in Venezuela Stratejisi

Çin Halk Cumhuriyeti, 21. yüzyılın başlarından itibaren Latin Amerika'da hızla artan bir ekonomik ve diplomatik varlık göstermiştir. **Venezuela-Çin ilişkisi**, bu bağlamda en dikkat çekici örneklerden biridir. Çin, yükselen enerji ihtiyacını karşılamak ve küresel **kaynak güvenliği** stratejisinin bir parçası olarak, Venezuela ile güçlü bağlar kurmuştur. Bu ilişkinin temeli, **2007** yılından itibaren Hugo Chávez hükümetiyle Pekin arasında tesis edilen “**petrol karşılığı kredi**” anlaşmalarıyla atıldı. Takip eden yıllarda Çin Kalkınma Bankası başta olmak üzere Çin devlet bankaları, Venezuela'ya toplamda **50 milyar ABD dolarını** aşan kredi dilimleri sağladılar. Bu kredilerin geri ödemesi, uzun vadeli anlaşmalarla **Venezuela petrolünün Çin'e sevkiyatı** şeklinde yapılandırıldı. Yani Caracas nakit yerine petrol ile borcunu ödüyordu. Bu mekanizma sayesinde Çin, hem enerji arzını güvence altına aldı hem de Latin Amerika'da stratejik bir müttefik kazandı¹⁷.

Unofficial shipments of Venezuelan crude to China remain high despite US sanctions

Chinese imports of Venezuelan crude oil (bpd)

Note: Kpler estimates based off shiptracking data as at 11 September 2023
Source: Kpler

Geline nokta Çin, **Venezuela'nın en büyük kreditörü** konumundadır. Resmi rakamlar biraz belirsiz olsa da Caracas'ın Pekin'e halen **\$10-20 milyar** aralığında bir borcu olduğu ve bunun da yine petrol sevkiyatlarıyla azaltılmaya çalışıldığı bilinmektedir. Çinli petrol şirketleri de Venezuela'da önemli yatırımlara sahiptir. **China National Petroleum Corporation (CNPC)** 1990'lardan bu yana ülkede faaliyet gösteren ve PDVSA ile ortak girişimler yürüten bir şirkettir. Orinoco Kuşağı'ndaki ağır petrol sahalarında **Sinovensa** adıyla bir ortak şirket kurulmuş, CNPC burada %40 hisse sahibi olmuştur. Ayrıca Çin, Venezuela'nın petrol altyapısına teknoloji ve ekipman desteği vermiş, bazı sahaların geliştirilmesinde doğrudan rol almıştır. 2010'larda Venezuela üretiminin düşüşe geçmesi ve nakit sıkıntısı yaşamasıyla Çin, zaman zaman borç geri ödemeleri için **moratoryum (ödemesiz dönem)** tanımış; örneğin 2016'da ve 2020'de borç geri ödemelerinde esneklik sağlanmıştır. Bu, Pekin'in Caracas'ı ekonomik olarak tamamen çökertmek istemediğini, alacaklarını tahsil için Venezuela'nın ayakta kalmasını da gözetmiştir¹⁸.

¹⁷ <https://www.reuters.com/business/energy/chinas-oil-trade-investment-venezuela-2023-09-12>

¹⁸ <https://www.reuters.com/business/energy/chinas-oil-trade-investment-venezuela-2023-09-12>

Çin'in Venezuela ilgisi sadece petrol ile sınırlı değildir. Venezuela'nın altın, demir, boksit ve nadir maden potansiyeli de Çin için cazip olmuştur. Özellikle altın ticaretinde, ABD yaptırımları yüzünden Venezuela çıkışlı altını uluslararası piyasalarda satmak zorlaştığında, Çinli alıcılar devreye girmiştir. Ayrıca **koltan** gibi stratejik mineraller konusunda da Çinli şirketlerin ilgisi söz konusudur. Koltan (niyobyum ve tantal içeren cevher) çağımızın elektronik ürünlerinde kritik önem taşıdığından, Venezuela'nın ~100 milyar \$ değerinde koltan rezervine sahip olduğu açıklaması (Chávez'in 2009'da yaptığı duyuru) Çin basınında da yankı bulmuştur. Dolayısıyla Pekin, Venezuela'yı sadece bir enerji tedarikçisi değil, genel anlamda bir **hammadde ortağı** olarak görmektedir.

Diplomatik olarak Çin, **Venezuela yönetimine kesintisiz destek** veren büyük güç konumundadır. Birleşmiş Milletler gibi platformlarda Pekin, Maduro hükümetine yönelik dış müdahalelere karşı çıkmış; 2019'da ABD'nin Guaidó hamlesine karşı Maduro'nun meşruiyetini savunan çizgide kalmıştır. Çin Dışişleri yetkilileri, Venezuela'nın egemenliğine saygı vurgusuyla ABD'nin tek taraflı yaptırımlarını ve askeri tehditlerini kınamışlardır. Nitekim Çin Dışişleri Sözcüsü Mao Ning, Kasım 2025 başında yaptığı açıklamada, **ABD'nin Karayipler'de Venezuela gemilerine yönelik müdahalelerinin "aşırı ve tek taraflı" olduğunu** belirtmiş; uluslararası ilişkilerde güç kullanılmasına ve tehditkâr eylemlere Çin'in karşı durduğunu vurgulamıştır. Ayrıca, Venezuela ile Çin arasındaki ilişkilerin iki egemen ülke arasındaki normal iş birliği olduğunu, üçüncü tarafları hedef almadığı gibi üçüncü taraf baskısıyla da değişmeyeceğini ifade ederek ABD'ye diplomatik bir mesaj vermiştir. Bu tutum, Pekin'in **"iç işlerine karışmama"** prensibiyle uyumlu olduğu kadar, kendi yatırımını koruma yaklaşımını da ortaya koymaktadır¹⁹.

Sonuç olarak Çin, Venezuela'da izlediği stratejiyle **çift yönlü bir kazanç** peşindedir: Hem uzun vadeli enerji ve hammadde ihtiyacını garantiye almakta, hem de ABD'nin yakın çevresinde nüfuz sahibi olarak küresel güç projeksiyonunu genişletmektedir. Bu strateji, **kazan-kazan** retoriğiyle sunulsa da Venezuela açısından bazı riskleri barındırır – örneğin Çin'e petrol borcunun artması ve ekonomik bağımlılık gibi. Yine de bugüne kadar Pekin, Caracas yönetiminin en istikrarlı ve koşulsuz ortaklarından biri olmuştur. Çin için Venezuela, **küresel enerji satrancında bir hamledir**; ABD hamle yapıyorsa Çin de karşı hamleyle dengelemektedir.

Jeopolitik Riskler ve Olası Sonuçlar

Venezuela özelinden yola çıkarak küresel ölçekte doğal kaynaklar eksenindeki rekabet, bir dizi ciddi **jeopolitik riski** beraberinde getirmektedir. Bu riskler, **askeri çatışma olasılıklarından ekonomik istikrarsızlıklara, siyasi karışıklıklardan insani krizlere** uzanan geniş bir yelpazede incelenebilir. Aşağıda, ön plana çıkan başlıca risk alanları değerlendirilmektedir:

1. Askeri Müdahale ve Çatışma Tehdidi

Yeraltı zenginlikleri uğruna meydana gelen rekabet, doğrudan ya da dolaylı **askeri çatışma** riskini artırmaktadır. Tarihsel olarak da büyük güçler kritik kaynaklara sahip bölgelerde askeri müdahalelerden kaçınmamıştır (örneğin II. Körfez Savaşı – 2003 Irak işgali – yaygın bir şekilde petrol motivasyonlu görülmüştür). Günümüzde de benzer dinamikler mevcuttur. **Venezuela** örneğinde, ABD'nin olası bir askeri müdahale senaryosu bölgeyi bir savaş alanına çevirebilir. Yukarıda değinildiği gibi, ABD yönetimi 2025'te Venezuela'ya karşı hava saldırıları veya özel kuvvet operasyonlarını tartışmaya açmıştır. Eğer böyle bir müdahale gerçekleşirse, bu sadece Venezuela'nın iç barışını değil, **bölgesel güvenliği** de tehdit edecektir. Kolombiya, Brezilya gibi komşu ülkeler etkilenebilecek, müttefiklik ilişkileri nedeniyle daha geniş bir çatışmaya dönüşme riski belirecektir. Dahası, Venezuela'da Çin ve Rus personeli (teknisyenler, danışmanlar) bulunduğu bilindiğinden, bir ABD-Venezuela çatışması dolaylı olarak **ABD-Çin-Rusya** gerilimine tırmanabilir.

Askeri risk sadece büyük güçlerin doğrudan müdahalesinden kaynaklanmaz; **vekalet savaşları** veya **iç çatışmalar** şeklinde de tezahür edebilir. Kaynak zengini ülkelerde, bu zenginliklerin kontrolü için farklı gruplar arasında çatışmalar çıkması sık rastlanan bir fenomendir (Afrika'da "elmas savaşları" gibi). Venezuela'da ordu içindeki klikler veya milis güçleri arasında petrol gelirlerinin veya altın kaçakçılığının paylaşılabilmesi ileride iç güvenliği tehdit edebilir. Yine dış aktörler, kendi yanlısı gruplara destek vererek bir **iç savaş körükleme** riskini taşırlar. Örneğin Libya'da 2011 sonrası iç savaşta petrol tesislerinin kontrolü kavga konusuyken, farklı yabancı devletler yerel grupları desteklemiş ve sonuçta ülke bölünmüştür. Venezuela benzeri bir senaryodan bugüne dek kaçınmayı başarmışsa da ekonomik çöküş ve siyasi kutuplaşmanın derinleşmesi durumunda iç çatışma riski tümüyle göz ardı edilemez.

Ayrıca, **askeri güç gösterileri ve silahlanma yarışı** da risk tablosunun parçasıdır. ABD'nin Karayipler'e uçak gemisi, destroyer ve deniz piyadeleri göndermesi gibi adımlar, bölge ülkelerini tedirgin etmektedir. Bu durum, Soğuk Savaş benzeri bloklaşmaları yeniden gündeme getirebilir. Örneğin Venezuela, kendi güvenliği için Rusya ve Çin ile daha yakın askeri iş birliğine gidebilir; bu da Karayiplerde **yeni bir füze krizi** benzeri gerilimler yaratabilir. Nitekim Rusya, 2018 ve 2019'da stratejik bombardıman uçaklarını Venezuela'ya geçici konuşlandırarak ABD'ye mesaj vermişti.

¹⁹ <https://www.haber7.com/dunya/haber/3577093-cinden-abdye-cok-sert-venezuela-tepkisi-tek-tarafl-hareket-ediyor>

2025 koşullarında ise ABD'nin somut askeri varlığına cevaben Venezuela, Çin ve Rusya'dan daha gelişmiş hava savunma sistemleri veya silahlar edinmeye yönelebilir – zaten böyle bir arayışta olduğuna dair haberler de çıkmıştır. Bütün bunlar, **askeri tırmanma riskinin** kaynağıdır.

2. Ekonomik Yaptırımlar ve Finansal İstikrarsızlık

Jeopolitik kaynak rekabetinin bir diğer aracı, **ekonomik yaptırımlar** ve ambargolardır. Yaptırımlar, hedef ülkede ciddi ekonomik tahribata yol açarak oradaki halkı cezalandırırken, aynı zamanda küresel piyasalarda dalgalanmalara sebep olabilir. **Venezuela'ya uygulanan ABD yaptırımları**, ülke ekonomisini depresyona sokmuştur. Petrol ihracatının kısıtlanması, Venezuela'nın döviz gelirini çökertmiş; hiperenflasyon ve GSYH'da devasa daralma yaşanmıştır. Bu durum, ülkenin dış borçlarını ödeyememesine (temerrüde düşmesine) ve finansal sisteminin çökmesine yol açmıştır. Sonuç domino etkisiyle bölge ekonomilerini de etkilemiş; Trinidad ve Tobago gibi komşular enerji projelerinden mahrum kalmış, Karayip küçük devletleri ucuz Venezuelalı petrolü (Petrocaribe programı) kesildiği için enerji krizine girmiştir. Yaptırımlar, **insani boyutta** da yıkıcı olmuştur: Venezuela'da ilaç ve gıda kıtlığı derinleşmiş, yapılan akademik çalışmalara göre yaptırımların dolaylı etkisiyle hastalık ve yetersiz beslenmeden kaynaklı ölümlerde artışlar kaydedilmiştir (örn. 2019'da yayınlanan bir CEPR raporu, ABD yaptırımlarının 2017-2018 arası 40 bin ekstra ölüme katkıda bulunduğunu tahmin etmektedir).

Ekonomik yaptırımlar, **küresel enerji piyasalarını** da sarsabilir. İran ve Rusya'ya uygulanan yaptırımların petrol fiyatlarında oynaklık yarattığı bilinmektedir. Venezuela gibi büyük bir petrol üreticisinin uzun süre devre dışı kalması, arz-talep dengesini etkiler. 2022 yılı sonlarında Avrupa'nın Rus petrolüne ambargo uygulaması ve OPEC+ kesintileri ile eşzamanlı olarak, ABD'nin Venezuela yaptırımlarını hafifletme ihtimali doğmuş; piyasalara daha fazla ağır petrol sürmek için Chevron'a sınırlı lisanslar verilmiştir. Bu, yaptırımların sadece hedef ülkeyi değil, uygulayan ülkeleri de bazen zorda bıraktığını gösterir. Örneğin ABD, 2022 enerji krizinde petrol fiyatlarını düşürmek için Venezuela'ya kısmi yeşil ışık yakmıştır. Ancak siyasi şartlar değişince (2025'te yönetim değişikliği gibi), tekrar sertleştirmiştir. Bu tür **oynak politikalar**, küresel enerji yatırımları açısından belirsizlik doğurur. Şirketler hangi pazara gireceğini bilemez, fiyatlar spekülasyon hareketlere maruz kalır.

Ekonomik savaşın bir unsuru da **gümrük tarifeleri ve teknoloji kısıtlamalarıdır**. Kaynak rekabeti sadece ham maddeye erişim değil, onun işlenmesi ve yüksek katma değerli ürünlere dönüştürülmesi boyutunu da içerir. Örneğin Çin ile ABD arasındaki **yarı iletken (çip) savaşı**, nadir toprak elementleri ve diğer kritik girdilere de uzanmaktadır. Çin, kendisi için hayati bazı teknolojilerde (örneğin yüksek güçlü miknatıslar için gerekli nadir elementler) ihracat kontrolleriyle misilleme yapmaktadır. Benzer şekilde, Çin'e lityum veya kobalt bağımlılığını azaltmak isteyen Batı, Latin Amerika'dan bunları ham yerine işlenmiş ürün olarak tedarik etmenin yollarını aramaktadır. Bu ticari çekişmeler, küresel tedarik zincirlerinde bozulma ve fiyat artışları şeklinde yansiyabilir. **Jeoekonomik risk** kavramı burada devreye girer: Ülkelerin ekonomik kozları jeopolitik amaçlarla kullanması, dünya ticaret sistemini ve finansal piyasaları kırılgan hale getirir.

Ekonomik yaptırımlar ayrıca hedef ülkenin **toplumsal dokusunu** zayıflatarak siyasi radikalleşmeyi tetikleyebilir. Venezuela'da yıllar süren ekonomik çöküş, milyonlarca insanı yoksullaştırmış ve bazı kesimlerde suçu dış düşmanlarda arayan militan tutumlar güç kazanmıştır. Aynı zamanda, yaptırımlar **alternatif ittifakların** doğmasına yol açar; örneğin Rusya, Çin, İran ve Venezuela gibi yaptırım mağdurları arasında daha yakın iş birliği gelişebilir (ABD dolarını baypas eden ödeme sistemleri kurmak gibi girişimler). Bu da uzun vadede küresel güç dengelerini ekonomik cephede bloklamalara götürür.

3. Siyasi İstikrarsızlık ve İç Karışıklıklar

Kaynak zengini ülkelerde, söz konusu kaynakların yönetimi ve dağılımı ciddi **siyasi istikrarsızlık** unsuru olabilmektedir. Literatürde **"kaynak laneti"** denilen olgu, otoriter yönetim eğilimleri, yolsuzluk, kurumsal zayıflık ve çatışma riskinin kaynak zenginliğiyle korele olabileceğini öne sürer. Venezuela'nın son on yıllık tecrübesi bu tezi doğrular niteliktedir: Petrol gelirlerine dayalı popülist politikalar, fiyatlar düşünce sürdürülemez hale gelmiş; PDVSA'nın siyasileştirilmesi ve rant dağıtımı, kurumsal kapasiteyi aşındırmıştır. Neticede ekonomik kriz siyasi krize dönüşmüş, hükümet ile muhalefet arasındaki kamplaşma derin bir toplumsal yarık yaratmıştır. 2019'da paralel bir hükümet iddiasıyla ortaya çıkan Guaidó olayı, ülkeyi fiilen çift meşruiyet iddiası olan bir kaosa sürüklemiş; uluslararası tanınırlık sorunu doğmuştur. Bu tür iç siyasi krizler, kaynakların nasıl kullanılacağı üzerinde anlaşmazlıklarla da ilgilidir – muhalefet Maduro'yu altın rezervlerini ve petrolü "Çin ve Rusya'ya peşkeş çekmekle" suçlarken, iktidar muhalefeti "ABD'ye ülkenin servetini satmaya hazır beşinci kol" olarak nitelemiştir. Sonuç, uzlaşmadan uzak, kronik bir siyasi istikrarsızlık halidir.

Kaynak zenginliği, aynı zamanda **yolsuzluk ve kleptokrasi** riskini de artırır. Venezuela'da PDVSA ve altın madenciliği etrafında büyük yolsuzluk skandalları patlak vermiş; eski bakanlar ve askeri yetkililer dahil birçok isim milyarlarca dolarlık yolsuzluklarla suçlanmıştır. 2023'te Maduro, "PDVSA'da yolsuzlukla mücadele" kampanyası kapsamında kendi bakanlarından birini tutuklatmıştır. Bu gelişmeler, devlet kapasitesine ve toplumsal güvene zarar verir. Halk,

yeraltı zenginliğinin çalındığı duygusuna kapıldıkça, yönetime karşı öfke birikir ve protestolar artar. Nitekim Venezuela’da 2014 ve 2017’de büyük sokak gösterileri vuku bulmuştur (her ne kadar tetikleyici unsurlar ekonomik zorluklar olsa da altında kaynak yönetimi konusundaki hoşnutsuzluk da yatmaktadır).

Bir diğer boyut, **demokratik kurumların erozyonu** riskidir. Kaynak gelirine aşırı bel bağlayan devletler, vergi toplama veya hesap verme ihtiyacı daha az hissettiklerinden, otoriterliğe kayabilirler. Bu, Venezuela’da Chavez döneminde petro-dolarlarla finanse edilen bir popülist refah modeli altında seçimli otoriterliğe evrilmekle eleştirilmiştir. Muhalefet, devlet imkanlarından dışlanmış; medya baskı altına alınmıştır. Benzer şekilde Rusya, Suudi Arabistan gibi örneklerde de enerji geliri yüksek rejimlerin demokrasiye mesafeli durduğu not edilir. Bu durum, iç politikada uzun vadede patlamaya hazır basınç biriktirebilir. Halk, ilk kriz anında (fiyat düşüşü veya yaptırım vs.) bu bastırılmış taleplerle sokağa dökülebilir – ki Venezuela’da görüldüğü gibi. Böylece politik sistemin sarsılması jeopolitik güç boşluğu yaratır, dış müdahaleye açık hale getirir.

4. Zorunlu Göç ve İnsani Krizler

Kaynak rekabetinin ve bunun yol açtığı ekonomik-siyasi çalkantıların belki de en somut insani sonucu, **kitlesele göç hareketleri** ve insani krizlerdir. **Venezuela**, son yıllarda yaşanan göç olgusuyla bunu acı biçimde deneyimlemiştir. Ülke, 2015’ten bu yana yaklaşık **7 milyon vatandaşının** yurt dışına göç etmesiyle tarihin en büyük göç krizlerinden birini yaşıyor. Bu insanların çoğu Kolombiya, Peru, Şili, Brezilya gibi komşu ülkelere sığınmış, bir kısmı da ABD ve İspanya gibi ülkelere ulaşmıştır. Bu göç dalgasının temelinde ekonomik çöküş (işsizlik, hiperenflasyon, temel ihtiyaç maddelerinin bulunamaması) yatmaktadır ki, bunlar büyük ölçüde yukarıda anlatılan yaptırım ve misyoner politikaların sonucu olarak değerlendirilir. Göç, hem Venezuela içinde **işgücü ve beyin kaybı** yaratmış, hem de komşu ülkelerde **sosyal hizmetlere yüklenme, yabancı düşmanlığı** gibi sorunlara neden olmuştur. Kolombiya örneğin 2 milyondan fazla Venezuelalı göçmeni barındırıyor ve bu durum sağlık, eğitim sistemine baskı yapıyor.

İnsani kriz boyutu sadece göçle sınırlı değildir. **Yoksulluk ve temel hizmetlere erişim sorunu**, kaynak zengini birçok ülkede paradoksal biçimde yüksektir. Nijerya, Angola gibi petrol zengini ülkelerde halkın önemli kısmı yoksulluk sınırındayken, küçük bir elit kesim servete konmaktadır. Venezuela da bir zamanlar bölgenin en zengin ülkesi iken, 2020’lerde nüfusunun %90’ından fazlası yoksullaşmıştır. Gıda güvensizliği ve sağlık sistemi çöküşü, BM ve Kızılhaç gibi kurumların insani yardım operasyonlarını devreye sokacak düzeye ulaşmıştır. Örneğin 2019’da **Caritas** ve diğer yardım kuruluşları, çocuklarda ağır beslenme bozukluğu vakalarının arttığını raporlamıştır. COVID-19 pandemisi sırasında ise petrol gelirinin yokluğu ve ABD yaptırımları nedeniyle Venezuela, aşı tedarikinde sıkıntı yaşamış ve Rusya-Çin yardımlarıyla durumu idare etmiştir.

Göç ve insani krizler, **bölgesel istikrar** için de risktir. Büyük göç dalgaları komşu ülkelerde sosyo-politik gerilim yaratır. Örneğin Şili’de 2021’de Venezuelalı göçmen karşıtı protestolar yaşanmış, yabancılara saldırılar olmuştur. Bu durum, ev sahibi ülkelerin iç siyasetinde popülizmi körükleyebilir. Ayrıca düzensiz göç, sınır güvenliği ve organize suç sorunlarını da beraberinde getirir; zira çaresiz göçmenler insan kaçakçılarına eline düşebilmektedir. Bütün bunlar, kaynak rekabetinin ve jeopolitik oyunların aslında **insan güvenliğini** ihmal eden bir tablo çizdiğini gösterir. İnsan kaynağı, maden veya petrol kadar dikkate alınmamış ve bir anlamda harcanmıştır. Uzun vadede, bu göç eden nüfusun eğitilmiş kesimleri gittikleri ülkelerde entegre olup kendi vatanlarına dönmeyi seçtiğinde, Venezuela gibi ülkeler **geri dönülmez bir beyin göçüyle** karşı karşıya kalabilirler.

5. Yeni-Sömürgecilik Stratejileri ve Egemenlik Aşınımı

Büyük güçlerin kaynaklara erişmek için uyguladığı stratejiler, hedef ülkeler açısından çoğunlukla **egemenlik haklarında aşınma** ve **yeni-sömürgeci bağımlılıklar** yaratmaktadır. Bu, askeri işgal gibi en uç formlardan (Irak’ın petrolü için 2003’teki fiili işgal gibi) daha incelikli ekonomik ve siyasi bağımlılık ilişkilerine kadar değişebilir.

Borç tuzağı kavramı bu bağlamda sıkça zikredilir. Örneğin Çin’in Venezuela’ya ve Afrika ülkelerine verdiği büyük altyapı kredileri, geri ödeme sorunları yaşandığında Pekin’e borçlu devlet üzerinde mülkiyet veya siyasi tavizler şeklinde kontrol imkânı verebilir. Sri Lanka’nın Hambantota limanını borcunu ödeyemediği için 99 yıllığına Çin’e kiralaması, genelde borç tuzağına örnek olarak gösterilir. Venezuela henüz böyle bir somut varlık devri yapmamış olsa da **petrolünün önemli bölümünü yıllarca Çin’e borç ödemesi olarak göndermek zorunda kalması** egemenliğine hanel getirmektedir. Çünkü bu, piyasada serbestçe satış yapıp fiyat avantajı yakalama imkânı yerine, sabit bir yükümlülüğü öncelikle yerine getirmeyi dikte eder. Benzer şekilde, **IMF ve Dünya Bankası** gibi Batı kontrolündeki kurumlar da geçmişte Latin Amerika’ya verdikleri kredilerde sıkı ekonomi politikası şartları dayatarak ülkelerin iç karar alma süreçlerine nüfuz etmişlerdir. Bu da bir başka tür bağımlılık ve egemenlik kısıtıdır.

Çokuluslu şirketlerin hakimiyeti de yeni-sömürgecilik tartışmasının parçasıdır. Örneğin geçmişte Standard Oil veya United Fruit, bugün ise Chevron, ExxonMobil veya Glencore gibi devler, bazı küçük ülkelerin ekonomilerini bütünüyle belirleyebilmektedir. Venezuela, petrol endüstrisini 1970’lerde millileştirip PDVSA’yı kurarak bu duruma bir ölçüde son vermişti. Ancak günümüzde Chevron gibi şirketler yaptırım muafiyetiyle geri dönmeye başlamıştır (2022-23’te sınırlı üretim izni verilmesi gibi). Eğer Maduro iktidarı devrilse ve Guaidó tarzı bir hükümet gelseydi,

muhtemelen petrol sektörü hızla özelleştirilip Amerikan şirketlerine geniş imtiyazlar tanınacaktı – Bolton’un söyleminde bu açıkça dile getiriliyordu. Böyle bir senaryoda, Venezuela’nın yeraltı serveti yeniden yabancı kontrolüne geçecek, elde edilen gelirlerin ülke kalkınmasına ne ölçüde yansıtacağı belirsiz olacaktı. Afrika’da, Orta Doğu’da defalarca görülen bir durumdur: Petrol ve maden zengini ülkelerde halk yoksul kalırken, rantın büyük kısmı ulusötesi şirketler ve onların yerli ortakları tarafından yurt dışına transfer edilir. Bu, **yeni-sömürgeci sömürü** tanımına uymaktadır.

Yeni-sömürgecilik stratejileri, kimi zaman **yumuşak güç ve kültürel nüfuz** araçlarıyla da desteklenir. Çin, Konfüçyüs Enstitüleri ve medyası aracılığıyla kendi nüfuzunu artırırken, ABD USAID ve Voice of America gibi araçlarla kendi hegemonyasını beslemektedir. Kaynak zengini ülkelerin politikacıları, bu büyük güçlerin etki ajanlarına dönüşme riski taşır. Örneğin bir Afrika ülkesinde Çin lehine kararlar alan bakanların rüşvet skandalları çıkması, benzeri şekilde Latin Amerika’da bazı siyasetçilerin ABD çıkarlarına hizmet etmekle suçlanması yaygındır. Bu da ülkelerin **siyasi bağımsızlığının zayıflaması** anlamına gelir.

Son olarak, **hukuki düzenlemeler** de yeni sömürgecilik kavramında önemlidir. Ticaret ve yatırım anlaşmalarına konulan maddeler, çoğu zaman zengin ülkelerin şirketlerini koruyup ev sahibi ülkenin egemen karar alma alanını daraltır. Örneğin madencilik şirketleriyle yapılan anlaşmalarda uluslararası tahkim şartları, çevre regülasyonu gevşekliliği gibi hükümler bulunur. Venezuela’nın 1990’larda imzaladığı bazı petrol sözleşmeleri yabancı şirketlere vergi muafiyetleri ve uyuşmazlık halinde dış tahkim hakkı tanıdı; Chavez bunları iptal ettiğinde Amerikan şirketleri uluslararası mahkemelerde dava açıp Venezuela’yı zarara uğrattılar. Günümüzde benzer riskler, **Lityum ve yeşil enerji mineralleri** için imzalanan anlaşmalarda söz konusu. Eğer ev sahibi ülkeler dikkatli davranmazsa, kendi topraklarındaki stratejik madenlerin işletilmesinde söz sahibi olamayacak noktaya gelebilirler.

6. Kaynak Savaşları ve Küresel Çatışma Senaryosu

Tüm yukarıdaki risk alanları bir arada değerlendirildiğinde, en korkulan senaryo, **küresel ölçekte geniş çaplı bir çatışma** olasılığıdır. Bu, elbette bir varsayım düzeyindedir; ancak uzmanlar artan jeopolitik gerilimlerin yanlış hesaplar sonucu topyekûn bir savaşa evrilebileceği konusunda uyarılarda bulunmaktadır. Kaynak rekabeti, tarihte büyük savaşların arka planındaki önemli motiflerden biri olmuştur: I. Dünya Savaşı öncesi sömürgeci güçlerin Afrika ve Asya’yı paylaşım mücadelesi, II. Dünya Savaşı’nda Japonya’nın petrol ambargosu sonrası hamleleri gibi örnekler verilebilir. Soğuk Savaş boyunca da pek çok bölgesel savaş (Vietnam, Angola, Orta Doğu vs.) ideolojik olduğu kadar kaynaklarla ilgiliydi.

Günümüzde yeni bir küresel savaş senaryosunda kritik rol oynayabilecek bölgelerden biri de Latin Amerika olabilir. Özellikle **ABD-Çin rekabetinin** sıcak çatışmaya dönüşme riski, Pasifik’te Tayvan etrafında dile getirilse de bu rekabetin uzantıları Afrika ve Latin Amerika gibi üçüncü coğrafyalarda da çarpışabilir. **Venezuela**, böyle bir güç çatışmasının periferideki ateşleme noktası potansiyeline sahip. Zira eğer ABD, Venezuela’ya karşı ağır bir askeri eyleme kalkarsa, Çin ve Rusya bunu kendi çıkarlarına yapılmış bir saldırı telakki edip misilleme veya engelleme yollarını arayacaktır. Bu da doğrudan büyük güçleri karşı karşıya getirebilir. Benzer şekilde, İran veya başka bir enerji üreticisi üzerinden bir kriz patlak verse, Venezuela gibi ülkeler onun bir parçası haline gelebilir (örneğin İran’ın ABD ile savaşı halinde Venezuela’nın ona destek için petrol sevkiyatı yapması vs. gibi senaryolar).

Kıtalararası ittifaklar ve düşmanlıklar da bu savaş riskini büyütür. NATO ülkeleri ve BRICS ülkeleri gibi ayrışmalar belirginleşirse, bir tarafın nüfuz alanındaki bir ülkede (mesela Venezuela’da) çıkan kıvılcım, domino etkisiyle müttefikleri harekete geçirebilir. Nükleer silahların varlığı, elbette bu tür bir dünya savaşını herkes için göze alınamaz kılıyor; ancak **hibrit savaşlar, siber saldırılar ve ekonomik savaşlar**, fiili sıcak çatışmaya girmeden de küresel boyutta yıkım yaratabilir. Örneğin bir taraf diğerinin enerji altyapısını sabote ederse (siber yoluyla veya fiziki saldırıyla), misilleme gecikmeyecektir. Günümüzde kritik altyapılar (petrol rafinerileri, boru hatları, elektrik şebekeleri) bu açıdan savunmasızdır ve stratejik hedef konumundadır. 2025 itibarıyla dünya, hem Avrupa’da (Ukrayna savaşı) hem Orta Doğu’da artan gerilimlerle zaten diken üstündedir; buna bir de Latin Amerika cephesinin eklenmesi **çok cepheli bir küresel çatışma** ihtimalini düşündürmektedir.

Bazı analistler, aslında parçalı da olsa **“Üçüncü Dünya Savaşı”nın halihazırda başlamış olabileceğini**, sadece geleneksel savaş formunda değil ekonomik ve bilişim cephelerinde sürdüğünü iddia etmektedir. Bu görüşe göre, büyük güçler arasındaki mücadele topyekûn sıcak savaşa dönüşmeden de dünya çapında hasar vermektedir. Kaynakların denetimi için uygulanan agresif politikalar, **insan güvenliğini, çevresel güvenliği ve küresel iş birliğini** zedelemekte; insanlığı bölünmüş, istikrarsız ve mütemadiyen kriz halindeki bir geleceğe sürüklemektedir. Eğer bu gidişat durdurulamaz ve iş birliği yerine çatışma retoriği galip gelirse, er ya da geç bir noktada kontrollü kalmayan bir çatışmanın fitili ateşlenebilir.

Kısaca, **jeopolitik riskler** tablosu endişe vericidir: Askeri müdahalelerden ekonomik yıkımlara, siyasi buhranlardan insani trajedilere kadar birçok olumsuzluk potansiyeli barındırmaktadır. Venezuela örneği, bu risklerin somut bir laboratuvarı gibidir.

Sonuç

Venezuela'nın yeraltı zenginlikleri ekseninde incelediğimiz büyük güç stratejileri ve jeopolitik riskler, günümüz uluslararası ilişkilerinin bir mikrokozmosunu sunmaktadır. Bir yanda **ABD** gibi geleneksel hegemon güçler, kendi ekonomik ve güvenlik çıkarlarını korumak adına sert politikalarla kaynak zengini bölgelerde nüfuz mücadelesi yürütmektedir. Diğer yanda **Çin** gibi yükselen güçler, **küresel kaynak rekabetinin kurallarını yeniden yazacak** hamlelerle yeni ortaklıklar geliştirmekte, ekonomik gücünü jeopolitik etkiye dönüştürmektedir. Bu satranç oyununda Latin Amerika, özellikle de Venezuela, karşıt çıkarların düğüm noktalarından biri haline gelmiştir.

Venezuela örneğinde gördüğümüz üzere, böylesi zenginlikler hem büyük fırsatlar hem de büyük belalar getirmektedir. Petrol ve madenler, doğru yönetildiğinde bir ülkeyi kalkındırabilecek itici güç olabilir; ancak çıkar mücadelelerinin girdabında kaldığında, aynı zenginlik toplumu bölüp zayıflatabilmektedir. Venezuela halkı, petrol gelirleriyle finanse edilen bir refah döneminden, yine petrolün getirdiği ekonomik kırılganlıkla beslenen bir buhran dönemine sürüklenmiştir. Bu keskin dönüş, kaynakların sürdürülebilir ve kapsayıcı biçimde yönetilmesinin kritik önemini vurgulamaktadır.

Latin Amerika ile tarihi bağları sınırlı olsa da Türkiye son yıllarda Venezuela dahil bölgeyle ilişkilerini geliştirmiş, insani yardımlarda bulunmuş ve diplomatik diyalog çağrılarını desteklemiştir, büyük güç rekabetinin yıkıcılığını azaltmak için arabuluculuk ve çok-taraflılığa dayalı yeni platformlar önerebilir. Örneğin **G20** içinde kaynak zengini gelişmekte olan ülkelerin sesi daha güçlü çıkarılabilir; **Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi** yaptırımlar konusunda daha şeffaf ve hesap verebilir mekanizmalar geliştirebilir.

Venezuela'nın hikayesi, aynı zamanda bir **uyarı** niteliğindedir: Yeraltı hazineleri üzerine kurulu hayaller, eğer iyi yönetim ve barışçıl iş birliğiyle desteklenmezse, hızla kabusa dönüşebilir. Bu uyarıyı dikkate almak, benzer durumdaki tüm bölgeler için hayati önem taşımaktadır. **Kaynakların paylaşımı** konusunda adalet ve hakkaniyet prensiplerini tesis etmek, dünyayı savaştan alıkoyacak en önemli etkenlerden biri olacaktır. Aksi takdirde, **"kaynak savaşları"** teriminin sadece mecazi değil, gerçek bir küresel çatışmanın tanımı haline gelmesi riski bulunmaktadır.

Kaynakça

1. **Haddad, M.** (2025). *Venezuela has the world's most oil: Why doesn't it earn more from exports?* Al Jazeera English. [aljazeera.com](https://www.aljazeera.com)
2. **Rowell, A.** (2019). *John Bolton: "Big difference" if "US oil companies invest in & produce oil in Venezuela"*. Oil Change International. oilchange.org
3. **Tirado, A.** (2025). *Guerra en el Caribe y el Pacífico: crímenes e impunidad de EEUU*. PIA Global. noticiaspia.com
4. **Venezuelanalysis (VA) News.** (2025). *Death Toll Hits 57, Latest US Bombings on Small Boats Strike off Mexico's Coast*. (Andreína Chávez Alava, 29 Ekim 2025). venezuelanalysis.com
5. **Sputnik (Çin Servisi).** (2025). *美国短期内大规模入侵委内瑞拉的可能性不大* ("ABD'nin yakın vadede Venezuela'ya kapsamlı bir istilasının olasılığı düşük"). sputniknews.cn
6. **Armas, M. & Pons, C.** (2020). *Exclusive: Venezuela wins grace period on China oil-for-loan deals, sources say*. Reuters. reuters.com
7. **Hayley, A., Parraga, M., & Chen, A.** (2023). *China's oil trade and investment in Venezuela*. Reuters. reuters.com
8. **Myers, M.** (2025). *China's New Playbook for Latin America*. Americas Quarterly. americasquarterly.org
9. **Global Witness.** (2025). *The critical minerals scramble: How the race for resources is fuelling conflict and inequality*. globalwitness.org
10. **Vaz, R.** (2025). *Trinidad Gov't Gets US Support for Venezuela Joint Natural Gas Project*. Venezuelanalysis. venezuelanalysis.com
11. **Mongabay News – Bargent, J. & Ponce, M.** (2016). *Thirst for coltan, gold threatens Venezuelan forests, indigenous lands*. news.mongabay.com
12. **Haber7 (AA).** (2025). *Çin'den ABD'ye çok sert Venezuela tepkisi: Tek taraflı hareket ediyor!* haber7.com
13. **RBC (RosBiznesKonsalting).** (2025). *NYT узнала о предложении Мадуро передать США природные ресурсы Венесуэлы*. rbc.ru
14. **Oil & Gas Journal / Energy Analytics Institute.** (2024). (Atıf yapılan veriler: Venezuela'nın doğal gaz rezervlerinin 191-201 Tcf civarında olduğu).
15. **Johnson, K.** (2018). *Venezuela's PDVSA and the Curse of Oil*. Foreign Policy (Oil Change blog referanslarında Keith Johnson'a ait alıntılar). oilchange.org

*Dipnot: Bu raporda sunulan veri ve değerlendirmeler AI destekli olarak değerlendirilmiş kaynaklara dayanmaktadır.